

Goliat

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Christoffer Hjalmarsson

Rek för åk 9 - gymnasiet

Goliat handlar om Kimmie, en tonårskille som lever i en kriminell familj. Hans pappa Roland försörjer familjen genom diverse olagliga aktiviteter, främst narkotikahandel. Mamman är sjukskriven och det är till stor del Kimmie som tar hand om de yngre syskonen.

När Roland återigen ska sitta i fängelse en tid blir det Kimmie som får försörja familjen. Han tvingas bli upplärd av Roland och dennes medarbetare, och dras allt längre in i en mörk värld av hot, våld, hämnd och kaos.

Filmen och läroplanen

En av läroplanens grundstenar är att skolan ska ”främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse”. Att använda film, litteratur och annan konst i undervisningen är en utmärkt väg till just detta. Vidare ska undervisningen i olika ämnen ”ge en grund för och främja elevernas förmåga till personliga ställningstaganden”. Då kulturella och konstnärliga texter (med ett vidgat textbegrepp) stimulerar just inlevelseförmåga och övar associations- och tolkningsförmåga är de en fruktbar grund för att undersöka och diskutera olika människors livssituationer och villkor.

Ämnet samhällskunskap ska ge eleverna breda, fördjupade kunskaper om människors livsvillkor med utgångspunkt i olika samhällsfrågor. Kunskaper om makt, demokrati, jämställdhet och barns och ungas rättigheter ska också ingå i ämnet. Dessa aspekter är extra intressanta att diskutera med avstamp i filmen *Goliat*. I förlängningen kan detta öka den i läroplanen efterfrågade förmågan att ”analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder”.

Före och efter

Ibland kan det vara bra att förbereda eleverna innan filmvisningen på något sätt. Med så pass vuxna elever som 15 år och äldre är detta dock inte nödvändigt; de är ofta mer film- och medievana än vi vuxna och även vana vid de flesta sorters innehåll i rörligt bildmaterial. Det kan också ge upphov till mer spontana upplevelser och reaktioner om eleverna inte känner till vad de ska se i förväg.

Men om du som lärare av någon anledning vill förbereda eleverna inför filmvisningen så är det ett lika bra val. Väljer du till exempel att se filmen inom ramen för ett tema i ett ämne som ni redan jobbat med en tid och har ett särskilt ”syfte” med att visa filmen i ett visst skede av undervisningen, kan det bvara givande att prata om den innan. Du som lärare vet bäst hur, när och varför du visar filmen, och ska därför anpassa din metod utifrån målet med din undervisning. Det viktigaste är att du har förberett dig själv på filmvisningen – att du har sett filmen, läst handledningen och utarbetat en idé för hur du ska arbeta vidare efter att ni har sett filmen.

Handling

Kimmie är en lite blyg och tillbakadragen kille i 16-17-årsåldern. När vi först möter honom försöker en annan kille ta hans jacka ifrån honom och Kimmie blir tvungen att försvara sig med knytnävarna. Något som inte går så bra, eftersom Kimmie varken tycker om eller är bra på att slåss.

Hemma får han en mildare uppsträckning av Roland, den kriminella pappan som tycker att Kimmie måste tuffa till sig, lära sig slåss på riktigt och inte ge upp så lätt. I hemmet finns också en långtidssjukskriven mamma och två yngre syskon som det mest är Kimmie som tar hand om. Han ser till att de äter upp sin mat, gör sina läxor, håller reda på sina saker och kommer i säng i tid. När familjen umgås tillsammans är det på oorganiserade suparfester med Rolands kriminella kompisar och kumpaner. Kimmie håller sig i utkanten tillsammans med Jonna, en tjej i hans egen ålder som han är förälskad i. De har det gemensamt att de vuxit upp i kaotiska familjer präglade av sprit, narkotika och hotfullhet.

När Roland blir dömd till drygt ett års fängelsestraff bestämmer han och Kimmies mamma att Kimmie måste ta över verksamheten. På bara några veckor ska Kimmie läras upp, och det är mycket han behöver lära sig – hota och slåss, vara effektiv och diskret i sina narkotikaleveranser och brutalt skräckinjagande när affärslöften bryts och någon tjallar till polisen. Kimmie är motvillig, han vill inte alls ta över pappans verksamhet med yrkeskriminalitet.

Jonna har skaffat sig en praktikplats på en fabrik i Västerås och planerar att lämna Norrköping för ett förhoppningsvis bättre liv. Hon vill tjäna egna pengar, på lagligt vis, och slita sig lös från den destruktiva bakgrund hon kommer ifrån. Kimmie vill följa med, men tvekar då det skulle innebära att han måste lämna småsyskonen – och framför allt ögonstenen lillasyster Sara – i en misär där de tas om hand av socialtjänsten och huset tas i beslag av Kronofogden. Han gör till slut valet att stanna kvar för att skydda sin familj.

Bild: Christoffer Hjalmarsson

Bild: Christoffer Hjalmarsson

Klasser och klyftor

Ett samhälle är en mer eller mindre organiserad form för människors gemensamma liv och verklighet. Samhället som idé bygger på normer, värderingar och praktiker som ska bilda en sorts struktur för hur livet och tillvaron kan ordnas.

I ett samhälle – liksom i vilken större eller mindre grupp människor som helst – finns det hierarkier. En del har mer makt och/eller pengar, andra har mindre. Ett sätt att se på samhället som skiktat är klassbegreppet. Vilken klass vi tillhör beror på var på skalan vi ligger till exempel ekonomiskt, socialt och utbildningsmässigt. Människor med större ekonomiska resurser, bredare och starkare sociala nätverk och högre utbildning ingår i en högre klass – det vill säga har högre status – än dem som saknar ekonomiska medel och utbildning och lever i socialt utsatta miljöer.

Förslag på övningar

- Forska i klassamhället. Dela upp er i mindre grupper och ta reda på mer om vilka samhällsklasser som funnits i Europa under olika tidsperioder från antiken fram till idag. Redovisa för klassen och diskutera sedan tillsammans på vilka sätt klassamhället har förändrats och om det finns skillnader mellan olika länder/regioner.

- Diskutera status och makt i helklass. Klasstillhörighet handlar nämligen inte bara om pengar – ett begrepp som används inom sociologisk forskning är kapital. Kapital kan översättas som makt- eller statusmedel. Den som har universitetsutbildning har till exempel mer utbildningskapital än någon som bara har gått gymnasiet. Vad innebär skillnader i kapital i realiteten? På vilka områden i er vardag kan ni själva applicera detta begrepp – vad är det som ger hög status och ”makt” bland er, exempelvis i skolan, i kompisgänget eller inom olika fritidsaktiviteter?

- Sverige är ett land som har en väl utvecklad välfärd, men samtidigt är på väg att bli ett av världens mest segregerade länder, både vad gäller inkomstskillnader och segregation på bostadsmarknaden. Läs rapporten från LO – ”Den ekonomiska ojämlikheten i Sverige” och diskutera innehållet i helklass, alternativt jobba individuellt och skriv ett referat av artikeln.

- Begreppet ”det sociala arvet” beskriver hur klassamhället reproduceras – för den som växer upp med begränsade medel är det svårare att ”klättra” i samhället. Fattigdom och utanförskap är svårt att ta sig ur, eftersom det kapital man har med sig innebär att man ofta saknar kunskap, självförtroende och kontaktytor som kan stödja en i att öka detta kapital. Diskutera hur Kimmies situation kan förstås utifrån begrepp som kapital och socialt arv. Kimmie menar också att det inte finns några jobb för ”såna som vi”, medan Jonna tänker annorlunda. Skriv en sida var utifrån antingen Jonnas eller Kimmies perspektiv. Hur tror ni att de resonerar?

- Ett annat begrepp som används när samhällsbyggnad diskuteras är ”det sociala skyddsnätet”. Detta anses vara väl sammanvävt i det svenska samhället – fri utbildning, ett väl fungerande pensions- och arbetslöshetssystem och rika möjligheter att få hjälp från samhället i olika situationer. Arbeta i grupper med att leta artiklar och texter kring detta. Är det sociala skyddsnätet verkligen så finmaskigt som vi vill tro? Vilka faller igenom nätet? Använd er gärna av debattartiklar – och analysera vem, vad eller vilka som står bakom dessa artiklar – och presentera för klassen. Diskutera sedan de olika infallsvinklarna.

- Socialtjänsten är en del av det sociala skyddsnätet. Den ska hjälpa och stötta människor som har det svårt på olika sätt – som har hamnat i ekonomiska svårigheter, lider av missbrukssjukdom eller har problem med att få familjelivet att fungera. Diskutera varför Roland vägrar att söka ekonomisk hjälp hos socialen. Fundera också på varför han irriterat stänger av tv:n när en programledare pratar om ett samhälle som ”tar från de fattiga och ger till de rika”. Hur kan begrepp som heder och stolthet förstås i människors motvilja att söka hjälp av samhället eller att engagera sig i förändringsarbete?

- Klasserna i ett samhälle är på olika sätt beroende av varandra. Fanns det ingen ”lägre stående” skulle det heller inte kunna finnas några som stod ”högre”. Ett sorts systematiskt och strukturellt förtryck är det som upprätthåller klassamhället och de orättvisor som finns där. Läs artikeln ”Knarkande överklassen som betalar Malmös gängkrig” och diskutera den. Kan detta appliceras på andra sammanhang? Vilka andra områden i samhället finns det där en underprivilegerad klass ”bär upp” de välbeställdas möjligheter att just vara välbeställda och så förbli?

Den rörliga bilden berättar

Finessen med konst och kultur är att de berättar på flera plan. Rörlig bild – eller film – kommunicerar förutom genom dialogen även genom musik och andra ljud, genom skådespelarnas gestaltning och genom bilden (bildvinklar, utsnitt, ljus med mera). Att sätta ord på och analysera berättelsens olika uttrycksmedel är ett värdefullt sätt att träna sig på att förstå rörlig bild som medium på ett djupare plan, och därmed bli bättre på att tolka vilka nyanser och eventuella agendor ett budskap eller känslor som framförs genom rörlig bild har.

Förslag på övningar

- Diskutera ljussättningen och färgerna i filmen. Vilken stämning förmedlar de och kan de "symbolisera" något? Vad? Vilka glada/fina bilder finns det i filmen och vilka skillnader finns det eventuellt i ljus och färgskala? Visa filmens trailer eller välj ett specifikt filmklipp som du visar för klassen och berätta hur du tolkar ljus och färger i det.
- Filmens titel är *Goliat*. Vad betyder detta? Var har det hämtats ifrån och vad går den berättelsen ut på? Försök att med hjälp av scener/detaljer ni kommer ihåg från filmen koppla ihop den - och Kims historia - med den mytiska berättelsen. Skriv ev. en kortfattad text om hur du tänker/resonerar kring de båda berättelserna. Hur skiljer de sig åt och på vilka sätt är de lika?
- Spela upp ett par korta scener ur filmen igen. Pausa efter varje scen och prata om hur den är filmad. Använder man sig av helbild, halvbild eller närbild? Vad säger bildvinkeln i förhållande till det som händer i scenen? Hur många gånger är scenen klippt och vad ger det för känsla?
- Diskutera filmens tempo. Upplever ni det som en snabb film där det händer mycket? Vilka är de centrala händelserna i berättelsen?

• I början på filmen finns en närbild på Rolands hand. Detta sker innan han och Kimmie har haft sitt slagsmål. Vad säger en sådan närbild? Vilken betydelse har det för det som senare händer att det är just hans hand som står i fokus?

• Läs om symbolik i konsten och prata sedan om de två slagsmålen, med delvis olika utgång, som sker mellan Kimmie och Roland i början respektive slutet på filmen. Vad säger dessa slagsmål oss? Vad kan vi uppfatta händer i Kimmie respektive i Roland vid de olika tillfällena? Prata också om vad de återkommande scenerna med fordon som kör iväg betyder. Detta är en vanlig företeelse i rörlig bild som konstform. Vad symboliserar den? Kan ni komma på andra saker/handlingar som kan tänkas symbolisera samma sak?

• Diskutera också vilka roller kvinnor respektive män spelar i historien. Hur kan vi beskriva Kimmies mamma respektive Jonna? Vad fyller kvinnorna för "funktioner" i de kriminella människors liv? Hur tror ni att historien hade sett ut om Kimmie hade varit en tjej?

• Regissören Peter Grönlund arbetar gärna med amatörskådespelare. I sin förra film *Tjuvheder* använde han sig huvudsakligen av skådespelare som även i verkligheten lever som hemlösa. Vilka andra filmer har ni sett där en regissör arbetar med oetablerade skådespelare? Diskutera om ni upplever någon skillnad mellan sådana här filmer och filmer med yrkesetablerade skådespelare. Ge också exempel på tillfällen då ni eventuellt har upplevt att en väldigt känd skådespelare "står i vägen" för rollen och gör det svårare att leva sig in i historien.

• Kimmie gör i slutändan ett svårt val – han väljer bort en kanske ljusare framtid för egen del för att inte svika sin familj. Arbeta individuellt och skriv ett kort brev från Kimmie. Antingen utgår du från filmens slut och skriver Kimmies brev till Jonna, eller så föreställer du dig att Kimmie istället valde att ge sig av och skriver hans brev till familjen han lämnar.

Bild: Christoffer Hjalmarsson

Tips på fördjupning

Se

Tjuvheder (regi Peter Grönlund, Sverige, 2015)

Efterskalv (regi Magnus von Horn, Sverige, 2015)

Flocken (regi av Beata Gårdeler, Sverige, 2015)

Måste gitt (regi Ivica Zubac, Sverige, 2017)

Lilja 4-ever (regi Lukas Moodysson, Sverige, 2002)

Goliats trailer:

<https://www.triart.se/filmer/goliat/>

Läs

Bryta om av Åsa Anderberg Stollo, Alfabeta, 2007

Fallet av Anne Provoost, Opal, 2006

Presentationsvideo över begreppet ”det sociala skyddsnetet”

<https://www.so-rummet.se/content/socialt-skyddsnet>

Reportageartikel om hur narkotika gör samhällsklasser beroende av varandra

<https://www.expressen.se/kvallsposten/qs/knarkande-overklassen-betalar-malms-gangvald/>

Rapport från LO – ”Den ekonomiska ojämlikheten i Sverige”

[http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_den_ekonomiska_ojamlikheten_i_sverige_pdf/\\$File/Den_ekonomiska_ojamlikheten_i_Sverige.pdf](http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_den_ekonomiska_ojamlikheten_i_sverige_pdf/$File/Den_ekonomiska_ojamlikheten_i_Sverige.pdf)

Produktionsuppgifter

Sverige 2016

Regi och manus: Peter Grönlund

Producent: Mattias Nohrborg

Frida Bargo

Medverkande: Joakim Sällquist, Davina Robinson, Sebastian Ljungblad, Cornelia Andersson, m fl

Tekniska uppgifter

Längd: Längd. 1h 28 min.

Distribution: TriArt

info@triart.se

Svensk premiär: 2018-10-05

Redaktion

Text: MK Larsson

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, oktober 2018

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

<http://www.filminstitutet.se/filmpedagogik>

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken <http://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/filmiskolan/om-att-boka-skolbio/> kan ni lära er mer om hur man hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.